

EERSTE OUD-LEERLINGEN RIJKSZUIVELSCHOOL TE BOLSWARD BIJEEN

Herdenking zeldzaam jubileum

Vijf en dertig jaar geleden slaagden de eerste leerlingen van de Rijkszuivelschool te Bolsward voor het eindexamen, t.w. de heeren D. Eerdmans te Rijzen, S. Dijkstra te Gendringen, E. Haagsma te Sloten, A. Hijlkema te Zutfen, M. J. Pel te Nijkerk, S. Plantinga te 's Gravenhage, R. Smits te Bodegraven en U. de Vlas te Leeuwarden.

Deze acht heeren zijn thans allen nog in leven en herdachten dit zeldzaam jubileum heden door te Leeuwarden bijeen te komen in de Klanderij, van waar zij zich naar het kerkhof te Huizum begaven, om aldaar bij het graf van wijlen drs. J. Mesdag, overleden in 1932, een eenvoudige plechtigheid te verrichten.

Wij merkten op den doodenakker ook op den heer N. H. Blink, secretaris van de Friesche Maatschappij van Landbouw; Ir. B. C. van Balen Walter, directeur van het Boter- en Kaacontrôlestation, den heer J. J. H. Gramser, oud-zuivel. visiteur, den heer Metselaar, oud-assistent van wijlen den heer Mesdag en den heer K. Frietema te Huizum.

De heer U. de Vlas huldigde de nagedachtenis van den heer Mesdag, zuivelconsulent voor Friesland in de jaren 1892-1931.

Wanneer wij thans, als zijn oud-leerlingen, geschaard staan om het graf van den heer J. Mesdag, is het ongetwijfeld van belang om bij een gelegenheid als deze nog eens het volle licht te laten schijnen op het werk van dezen grooten voortrekker van de fabriekmatige zuivelbereiding in Nederland.

Zijn ambtsperiode als zuivelconsulent viel, vooral gedurende de eerste jaren, in het overgangstijdperk, waarin de zuivelbereiding van de boerderij overging naar de fabriek.

Als opvolger van dr. van der Zande, die de eerste zuivelconsulent in Friesland was, is het wel een zeer gelukkige keuze van het bestuur van de Friesche Maatschappij van Landbouw geweest, om den toen reeds 43-jarigen H.B.S. leeraar drs. Mesdag te benoemen.

Na zijn benoeming vertrok hij naar Denemarken en Sleeswijk-Holstein om de fabriekmatige zuivelbereiding aldaar te bestudeeren. Zijn wetenschappelijke ondergrond, zijn bijna onverwoestbare werkkraft, zijn groote plichtsbetrachting. zijn onkreukbaar karakter benevens de periode, waarin hij leefde, zijn ongetwijfeld de factoren geweest, waardoor hij enorm veel voor de fabriekmatige zuivelbereiding in Friesland en daarbuiten en voor de productiviteit van het rundvee heeft gedaan.

Reeds spoedig na zijn in functie treden is hij begonnen de veehouders de oogen te openen voor het feit, dat het geven van veel en vetrijke melk een individueele eigenschap van het rund is, die tevens overerfbaar is in de nakomelingen. Ontelbare cursussen heeft hij gegeven in melkonderzoek; in dit verband wees spreker er op, dat de heer A. Rauwerda, leeraar aan de Landbouwwinterschool te Leeuwarden en tot voor kort schrijver van de Landbouwkroniek in de Leeuwarder Courant, het melkonderzoek bij den heer Mesdag heeft geleerd. Door rusteloos door te werken en altijd met cijfers zijn resultaten te motiveeren, heeft de heer Mesdag het bestaande wantrouwen weten te breken en heeft het nog beleefd, dat de uitbetaling door de zuivelfabrieken naar vetgehalte vrijwel algemeen is geworden.

Spreker wees er vervolgens op, dat het resultaat is geweest, dat de jaren tusschen 1909 en 1939 een stijging in het vetgehalte te zien geven, welke stijging in de laatste jaren grooter is geweest, dan gedurende de eerste jaren.

Spreker concludeerde hieruit, dat er geen motieven zijn om aan te nemen, dat in de komende jaren het vetgehalte nog niet hooger zal stijgen; integendeel, z.i. kan met recht verwacht worden, dat wanneer men met de contrôle doorgaat, het vetgehalte nog in versneld tempo zal toenemen en dat dit misschien over 20 jaren zal zijn gestegen tot 4 procent of hooger.

Door de stijging van het vetgehalte werd per 100 kg melk 0.7 kg boter meer geproduceerd: dit is over het geheele kwantum melk 8.933.000 kg boter meer, wat tegen een gemiddelden prijs van f 1,55 per kg een meeropbrengst in Friesland beteekent van f 10.000.000,--

De Coöp. Zuivelfabrieken in Friesland verwerkten in 1910 in 78 fabrieken 366 miljoen kg melk per jaar en in 1939 719 miljoen kg; dit is een stijging van rond 90 pct. in 30 jaren.

Wij kunnen, zoo vervolgde spreker, dan ook veilig aannemen, dat ongeveer sedert 1900 de meeropbrengst van het rundvee, waarvan de melk geleverd wordt aan de zuivelfabrieken in Friesland, per jaar rond 25 miljoen gulden bedraagt. als indirect gevolg van het pionierswerk van den heer Mesdag. Uit deze globale cijfers blijkt wel op welk een juist punt de heer Mesdag den hefboom in 1896 heeft gezet voor de verheffing van de productiviteit van den Frieschen bodem.

Als wij verder nog bedenken, dat de heer Mesdag den grondslag heeft gelegd voor de Nederlandsche botercontrole en dat hij begonnen is met zeer geringe middelen, dan komt zijn arbeid nog veel sprekender naar voren.

Resumeeren wij dit alles, dan blijkt het zonneklaar, zoo vervolgde spreker, welk een „heros” hier begraven ligt en hoe gelukkig wij ons moeten prijzen, dat wij hem als oud-leeraar hebben gehad. Opvallend is, dat het bestuur van Leeuwarden, de stad wier wel en wee zoo nauw verbonden is met den economischen toestand van den boerenstand, nog nooit een straat of plein naar

hem heeft genoemd. terwijl de boeren in Friesland, die zooveel aan hem te danken hebben, nog nooit een gedenkteeken voor hem hebben opgericht.

Wij zouden het ten zeerste toejuichen als het initiatief genomen werd om in onze zoo arm aan standbeelden zijnde provincie, in het plantsoentje aan den kop van de Leeuwarder veemarkt, een gedenksteen voor hem op te richten en de Sofialaan om te doopen in „Zuivelconsulent-Mesdaglaan”.

Hem te eeren als oud-leeraar was ons als oudleerlingen, zoo eindigde spreker, vandaag een behoefte en wij spreker den wensch uit dat zijn lichtend voorbeeld voor ons en voor velen een spoorslag mag zijn om te werken zoolang het dag is, met inzet van al onze bekwaamheid en energie, tot groei en bloei van onzen boerenstand en tot verheffing van den economischen weerstand van ons dierbaar vaderland.

Vervolgens legde de heer Eerdmans een krans op het graf, waarna een kort bezoek werd gebracht aan de laatste rustplaats van den heer H. Veenstra in leven leeraar van bovengenoemde school. Hier werd een krans gelegd door den heer Plantinga.

Op het kerkhof te Weidum werd op het graf van den heer Swierstra, eveneens oud-leeraar een krans gelegd door den heer Smits: op het graf van den heer Driebergen te Franeker door den heer De Vlas en op het graf van den heer Erends te Bolsward door den heer Eerdmans.

Nadat te Bolsward gezamenlijk de koffietafel was gebruikt. werd een bezoek gebracht aan het gemeentebestuur en de Rijkszuivelschool, terwijl van avond in De Doele een feestavond zal worden gehouden, waarop door de leerlingen der school beelden uit de zuivelwereld van voorheen en thans naar voren zullen worden gebracht.

Toevoeging zhn: uit zuiveljaarboek 1926

LIJST VAN GESLAAGDEN VOOR HET DIPLOMA DER RIJKSZUIVELSCHOOL TE BOLSWARD.

Opgemaakt October 1925)

EINDEXAMEN 1906.

S. Dijkstra, Dir. Coöp. Zuivelfabriek, Gendringen.

D. Eerdmans, Zuivelfabrikant, Rijssen.

E. Haagsma, Dir. Zuivelfabriek, Sloten (Fr.).

A. Hijlkema, l.i. Rijkszuivelconsulent, Zutphen.

M. J. Pel, Dir. Coöp. Zuivelfabriek, Nijkerk o/d Vel.

S. Plantinga, Koopman, Scheveningen, Seinpostd. i

R. Smits, Stremselfabrikant, Bodegraven.

U. de Vlas, Zuivelfabrikant, Coevorden.